

Navn	Ertenstein
Andre navn	-
Fylke	Rogaland
Kommune	Rennesøy
B.g.kart 1:50000	1213 III Rennesøy (foreløpig)
B.g.kart 1:250000	Finnes ikke

Oversiktsbilde ***(Klikk på bilder for forstørrelse)***

Nyere del av steinbruddet sett mot riksveien (PS 1998)

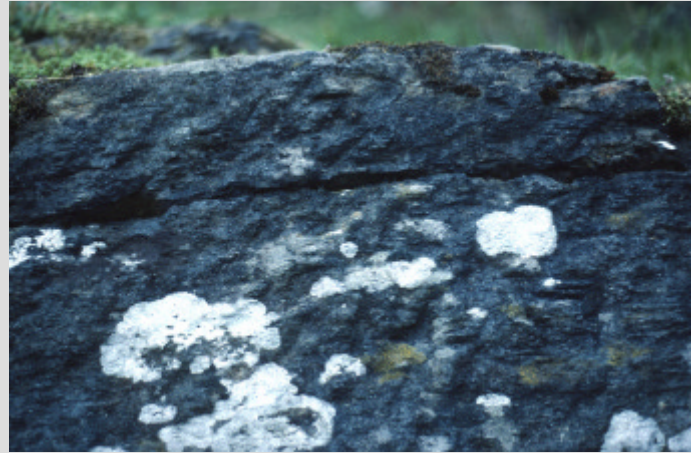
Steintype	Grønnskifer
UTM	093-591
Befaring	Sommeren 1997
Geol. undersøkelse	Lite trolig
Ark. undersøkelse	Ja (se ref. under)

Lokalisering

Steinbruddet ligger ved gården Ertenstein på Rennesøy, rett ved den nye riksveien (mellom denne og den gamle veien), ca. 700 m øst for Sørbo kirke.

Bruddkant hvor det er hugget ut blokk (PS 1997)

Typiske huggespor (PS 1997)

Topografisk beskrivelse

Steinbruddet befinner seg i en svakt skrånende bakke, i åpent lende med gress og einerkratt. Spor etter gammel drift finnes spesielt rundt en liten kulle ved hvilken man også har tatt ut litt stein i nyere tid.

Type brudd	Bygningstein og skulptur	Hovedbruksperiode	Middelalder
Synlige uttaksspor/ historie	<p>Spor etter drift i nyere tid kan ses av en rekke merker etter borhull og en liten tipp som ligger ut mot riksveien. På sørsiden av kollen finnes et par titalls meter med lave skrenter med huggespor (trolig spissshakkespor) fra gammel tid, og noen få borhullsmerker. Innerst i et lite søkk i forlengelsen av skrenten er det videre en liten tipp og flere huggespor - også spor som delvis viser hvordan man har hugget ut stein av fjellet. Arkeologisk Museum i Stavanger har nylig gjort en arkeologisk undersøkelse i bruddet (Høgestøl 1995) - man har bl.a. funnet baksteheller og annet under en heller som tydeligvis har tjent som "arbeidsbrakke" i gamle dager. Det synes å være hevet over tvil at bruddet var i drift i middelalderen.</p>		
Tipper	<p>Tippene er ikke spesielt synlige i terrenget, selv om noen små finnes. Det er et pussig trekk ved forekomsten at den virker å være så liten - dette til tross for at man har antatt at den er så viktig for Stavanger domkirke og andre kirker i regionen.</p>		
Brukseksempler	<p>Stavanger domkirke, spesielt det romanske skipet (kvader og dekorative elementer) og nedre deler av det gotiske koret (kvader), samt portalen til søndre østtårn (ca. 1870). Sørbø kirke, nesten alle dekorative elementer som portaler, vindusomramminger og hjørnekvadre. Endel dekorative elementer på Utstein kloster. Mulig også baksteheller.</p>		

Lokal geologi	I følge berggrunnskartet er geologien i området dominert av kaledonsk omdannet prekambrisk amfibolitt (dels metabasalt - lava/tuff -, dels metagabbro, stedvis granatførende, noen soner med kvartsitt og kvarts/feltspatgneiser). Selve steinbruddet er på kartet merket som kleberstein/serpentinitt. Såvidt jeg kan bedømme må dette være feil. Steinen er tidvis sterkt grønn, meget foliert og (myk) grønnskifer eller klorittskifer ville være en mer passende betegnelse. Noen typisk kleber er det iallefall ikke. Forekomsten har meget svakt fall. Der man har gjort uttak i nyere tid er steinen hardere enn omkring de gamle uttakssporene.
Geologisk forekomsttype	Ut fra steintype og lokal geologi er det mulig steinen representerer en omdannet tuff, eventuelt en tektonisk omvandlet basalt.
Utseende	Steinen er tildels ganske myk, mørkegrønn, utpreget foliert, ofte "småfoldet" og har en metallisk glans langs foliasjonsplanene - trolig pga. biotitt. Ellers ser steinen ut til å bestå av store mengder kloritt og mye amfibol. Mange sprekkeflater og foliasjonsplan har også endel talk. Noen få karbonatårer skjærer gjennom steinen.
Spesielle kjennetegn	Den grønne fargen og den lett synlige foliasjonen.
Prøver	Noen få finnes hos NDR.

Petrografiske analyser

-

Andre analyser

-

Forvitring

Ut fra observasjoner på Stavanger domkirke og Sørbo kirke: Svært bestandig, spesielt i eksponerte situasjoner. Noe delaminering i beskyttede situasjoner ved påvirkning av sorte gipsskorper og salter.

Muligheter for nytt uttak

Kanskje kunne man finne noen få blokker hvis det trengs til restaureringsformål. Ellers svært begrensende muligheter, også pga. den arkeologiske verdien.

Litteratur

Helland (1893), Dahl (1990), Høgestøl (1995), Storemyr (1997)

Arkivmateriale

AMIS I reg.nr. 4427G8 X25 (Arkeologisk Museum Stavanger).

Fotos

I spesialarkiv ved NDR

Annet